

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT

Maitre d'Equipe avec son Sifflet.

22. årgang

Nr. 3 ♣ 1989

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT

INDHOLD

Adresse:

ORLOGSMUSEET
Overgaden oven Vandet 58
1415 København K.
Tlf. 31 54 63 63
Giro nr. 5 18 76 13

udgives af :

MARINEHISTORISK SELSKAB
Ved Fortunen 10A, 2800 Lyngby.

Selskabet
ORLOGSMUSEETS VENNER
adresse: Orlogsmuseet, se ovenfor.

ORLOGSMUSEETS MODEL-
BYGGERLAUG
adresse: Orlogsmuseet, se ovenfor.

Redaktion:

Overarkivar H.C. Bjerg
Museumsinspektør Ole Ventegodt (ansv.h.)

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT
udkommer 4 gange årligt.
Årsabonnement kr. 55.-
Enkelte numre kr. 15.-

Artikler og anmeldelser, der ønskes optaget
i tidsskriftet, sendes til ovennævnte adresse.
Sidste frist for indlevering af stof er den 10.
i månederne januar, april, juli og oktober.

Eftertryk er kun tilladt med tydelig kildean-
givelse.

Alle henvendelser vedr. adresseforandringer,
fejl ved bladets levering o.lg. bedes rettet
til Postvæsenet.

Lay-out og tryk: ORLOGSMUSEET
ISSN 0106-5122

Artikler:

Sænkningen af den danske Flaade
den 29. August 1943.

En beretning udgivet på det il-
legale "Frit Forlag!".

3

Baadsmandspiiben.

Cyril R. Andrézen

15

Andet:

Fra Orlogsmuseets billedarkiv

24

Forside:

En fransk bådsmænd med sin
pibe antagelig fra ca. 1810.
Efter håndmalet, farvelagt
billede, tilhørende Cyril R.
Andrézen.

Sænkningen af den danske Flaade den 29. August 1943.

Under besættelsen måtte den egentlige nyhedsformidling naturligvis være illegal, da pressen m.v. var underkastet tysk censur. Tidens store begivenheder var selvfølgelig emner, og her følger en beretning om flådens sænkning, udgivet på det illegale "Frit Forlag!". Måske ikke historisk korrekt i enhver detail, men i hvert fald afspejlende stemningen efter den 29. august 1943. Forfatteren er af gode grunde anonym.

Kampene paa Holmen.

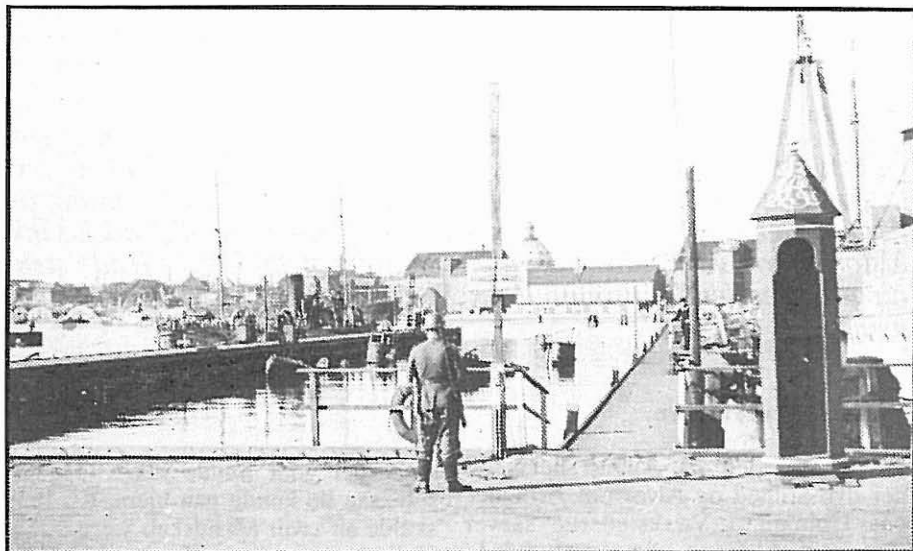
I Ugen før den 29. August herskede der dyb Stilhed og Alvor om Arbejdet paa Holmen, i Værkstederne saavel som paa Skibene. Søværnet havde nægtet Mandskabet Orlov i ca. en Uge før Kampene. Skibene var blevet bemandede og udrustet, Værkstederne havde travlt med at færdigbygge en Sending paa 32 Bomber til Sænkning af egne Skibe. Kort sagt, man ventede en Afgørelse i det spændte Forhold, som herskede mellem den danske Stat og den tyske Besættelsesmagt.

Mod Ugens Slutning blev de Arbejdere og Funktionærer, der i Tilfælde af Mobilisering havde særlige militære Hverv, holdt tilbage efter Arbejdstidens Ophør. Sidste Tilbageholdelse skete Lørdag Eftermiddag den 28. August. Man var da klar over, at Faren var overhængende, og Arbejderne krævede da at faa Besked om, hvorvidt det gjaldt Udlevering af Materialerne til Besættelsesmagten, idet man i saa Fald vilde nægte at blive. Svaret gik ud paa, at det gjaldt Udleveringer til egne Skibe, og Arbejderne blev da til ca. 15.50, hvorpaa de fik Besked om, at

Søværnet godt kunde klare Opgaven selv, saa de kunde gaa hjem. Kl. 16.00 skulde alt civilt Mandskab være ude af Holmen, og alle Officerer og Befalingsmænd, hvis Bopæl var i Byen, og som gjorde Tjeneste paa Holmen, være ved deres Afdeling.

Lørdag Aften blev der udleveret skarpt til Søværnets Kaserne og Besætningerne - hvorimod Rekrutterne paa Kaserneeskibet FYEN intet fik - og Vagtmandskabet blev forstærket.

Kl. ca. 4 Søndag Morgen marcherede fjendtlige Styrker mod Vagtporten og overmandede Vagten. Der blev straks slaaet Alarm paa hele Holmen, Mandskabet blev purret ud, og man ventede nu paa Ordre fra Ledelsen. Fjenden delte sig straks, idet en Afdeling marcherede mod Nyholm, en anden mod Dokøen, og en tredje Afdeling ransagede Frederiksholm. - Paa Frederiksholm gjorde vore Styrker forgæves Forsøg paa at sprænge Hangarerne med de derværende Maskiner i Luften ved hjælp af Haandgranater, ligesom man forsøgte at sætte alle de brand-

Tysk soldat på Holmen. Billedet er taget illegalt efter den 29. august 1943. Foto Orlogsmuseet.

farlige Magasiner i Brand, men af en eller anden ukendt Aarsag lykkedes Forsøgene ikke. Derimod lykkedes det vor Marinere at sænke Torpedobaaden SÆLEN og Bevogningsfartøjet NORDKAPEREN, som laa ved Dokøen, inden Fjenden kom, idet man ansaa det for haabløst at slippe væk.

Ligeledes lykkedes det vore Styrker at sænke Undervandsbaaden HAVFRUEN, som for Tiden var til Eftersyn og derfor var sat i Tørdok. Nogle resolute Marinere aabnede Lugerne og Ventilene i Ubaaden, og for at fuldende Værket aabnede de samtidig Bundventilerne i Flydedokken og slog Hul i Siden paa Dokken med en Forhammer.

Fjenden, som drog mod Nyholm, forsøgte at forcere Broen, men den var efter Ordre hejst op, saa han maatte gaa bagom gennem den dækkede Vej.

Denne var spærret, idet man havde opstillet "Spanske Ryttere", som blev kraftigt forsvaret af vor Soldater.

Silende regn og øredøvende Torden-skrald var en vigtig Faktor i Forsvaret og medvirkende til at demoralisere Fjenden, som syntes at se danske Marinesoldater overalt. Saaledes skød Fjenden paa en af sine egne Baade, der forsøgte Landgang paa Dokøen, saa den maatte stikke ud igen. Ved Burmeister & Wain var en fjendtlig Hjelpekyrdsers gaaet i Dok og vilde nu komme sine egne til Assistance, idet den troede, at de var for haardt spændt for. Følgen blev, at den fjendtlige Kyrdsers sendte en Kugleregns mod Arresthuset. Fjenden, som paa nuværende Tidspunkt var brudt igennem de danske Spærringer, trængte nu ned gennem Nyholm, og da de ansaa Kugleregnsen som værende fra et dansk Skib, koncentrerede

de deres Slagkraft mod deres eget Skib, indtil det blev bragt til Tavshed.

Mandskabet fra FYEN var i Mellemtiden blevet opstillet foran Søofficersskolen uden et eneste Gevær, idet samtlige deres Geværer - ialt ca. 685 - var blevet kastet over Bord. 20 mm. Maskinkanonprojektiler strøg hen over Hovederne paa Mandskabet, saa de maatte søge dækning bag Planbygningen, og som de laa der værgeløse, knaldede Fjenden deres Maskinpistoler af over Hovedet paa dem, og det gentog sig hver Gang, der blev kommanderet "træd an". Følgen blev, at enkelte saaredes, og 1 Mand faldt.

Da der var faldet en Del Skud fra Arresthuset, begyndte Fjenden at beskyde det, og pludselig blev der raabt to Gange ud over Pladsen: "For hvert løst Skud, bliver der skudt 5 Danskere". Da Skydningen stadig ikke holdt op, greb Fjenden en dansk Officer fra Kaserne, førte ham med opstrakte Hænder, og med to Karabiner og en Maskinpistol i Ryggen over Pladsen og tvang ham til at raabe to Gange til Arrestens Mandskab: "Hvis I ikke overgiver jer, vil Bygningen inden 5 Minutter blive jævnet med jorden af Artilleri". Besætningen maatte da overgive sig.

De i Skibene installerede Bomber begyndte nu at springe, idet Artilleriskibet PEDER SKRAM lagde for med 2 voldsomme Brag. Herover blev Fjenden saa forskrækket, at de gav sig til at skyde paa Mandskabet fra Søværnets Kaserne, som allerede havde overgivet sig. Herunder faldt 1 Mathelev, og flere saaredes. Detonationerne kom nu Slag i Slag, og Fjenden forsøgte at forhindre Flaadens Undergang ved at true

med at tage Gidsler. Intet hjalp, alt flydende var paa Vej mod Havnens Bund under voldsom Syden og Bragen.

Fjenden var nu bragt fuldstændig ud af Fatning, og i deres Forvirring fyrede de tyske Soldater paa maa og faa og forsøgte at nedkæmpe hinanden. Det var frygtelige Øjeblikke for vore Marinere at staa vaabenløse og være Vidner til Fjendens ubeherskede Skydninger, som intet havde med Organisation eller Disciplin at gøre.

Forinden Sænkningen af de enkelte Skibe paabegyndtes, fik Holmens Ledelse et Kodetelegram gennem Marinens hemmelige Sender (idet den officielle Sender allerede var besat af Fjenden) "Søg fremmed neutral Havn eller sænk". Officielt er dette Telegram udsendt fra Marineministeriet af Viceadmiral Vedel. Admiralitetets øverste Mænd var Lørdag Aften forsamlet i Marineministeriets Kontorer. Kontreadmiral Hammerich var ligeledes til Stede, men paa Viceadmiralens Opfordring tog han hjem til sin Bolig i Søkvæsthuset, da man ikke ønskede begge Admiralerne arresteret samtidig, inden Ordren kunde gives. Først blev Kontreadmiralen arresteret i sit Hjem, og kort efter blev Viceadmiralen taget paa Marineministeriets Kontor, men forinden var det dog lykkedes ham at udsende ovennævnte Telegram.

Da Telegrammet var indløbet Kl. ca. 3.50, afsagde PEDER SKRAM Dødsdommen over Flaadens Enheder gennem en Addislampe, anbragt paa Skibets Stormast. Stillingen var ganske klar. Sprængbomberne i de forskellige Skibe sattes i Funktion efter Ordre fra Skibscheferne, og Skibenes Mandskab

begyndte systematisk at gøre Forberedelse til Sænkning, hvis Bomberne skulde svigte.

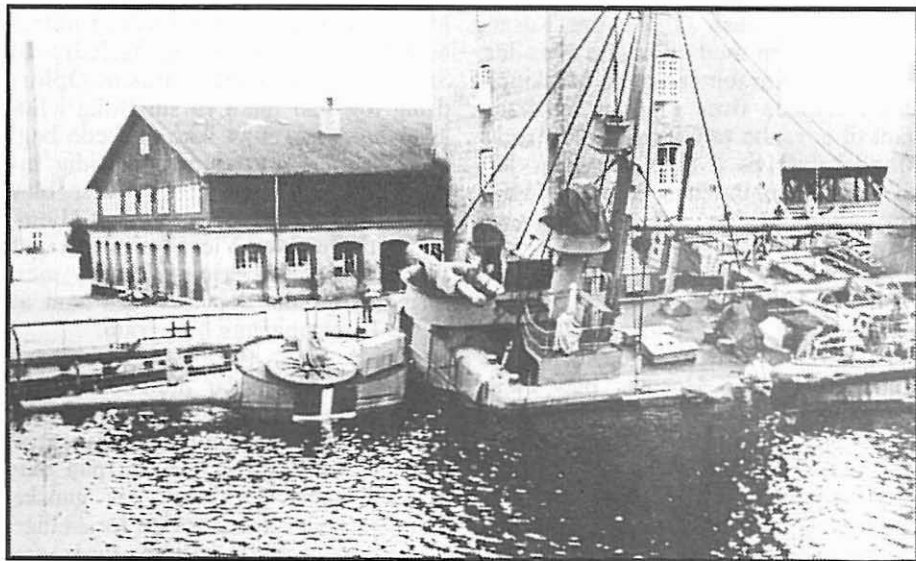
Artilleriskibet PEDER SKRAM.

PEDER SKRAM sprængtes Kl. 4 med 2 i Skibet installerede Bomber, og Virkningen var saa voldsom, at en Sofa fra et af Lukaerne fløj ud gennem et Hul i Agterdækket. Skønt dette var pansret, har een Bombe alligevel kunnet foraarsage en saa voldsom Sprængning. Skibet krængede øjeblikkelig over og sank.

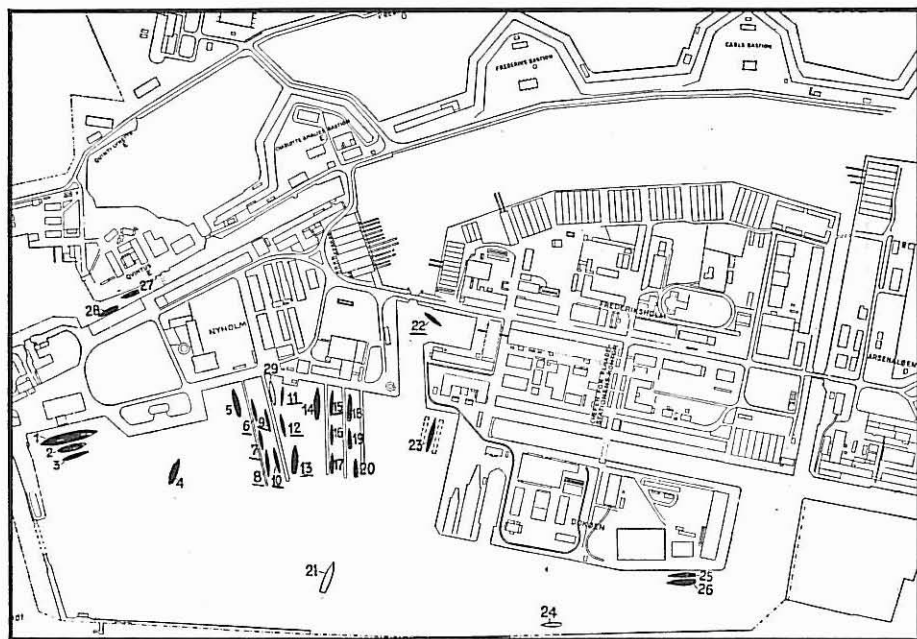
Torpedobaadene HVALROSSEN og MAKRELEN.

HVALROSSEN, hvis Chef var Kap-
tajnløjtnant S.E.B. Grønbech, var den

20. Maj d.Aa. draget paa Togt sammen med Inspektionsskibet INGOLF og havde Øvelser med Kadetter ved Svendborg. Den 27. August blev Skibet dirigeret hjem og skulde den 1. September have Besejlingsøvelser med Kadetter. I Mellemtiden blev HVALROSSEN dirigeret ned ved Siden af PEDER SKRAM, hvor Torpedobaaden MAKRELEN, hvis Chef var Kap-
tajnløjtnant J.J. Ulrich, i Forvejen havde ankre-
ret op. Den 28. August om Aftenen gjorde man Skibet klar til at stikke til Sverige, hvilken Plan dog blev opgivet, da Fjenden havde opstillet Tanks ved Langeliniekaen og sat en Hjelpekrydser i Dokken hos Burmeister & Wain. Skibet blev sprængt Søndag Morgen Kl. 4.08 ved Hjælp af en 10 kg. Bombe, kort efter at man havde sænket MAKRELEN paa samme maade. Fjenden, som paa daværende Tidspunkt var trængt ud paa Nyholmen,

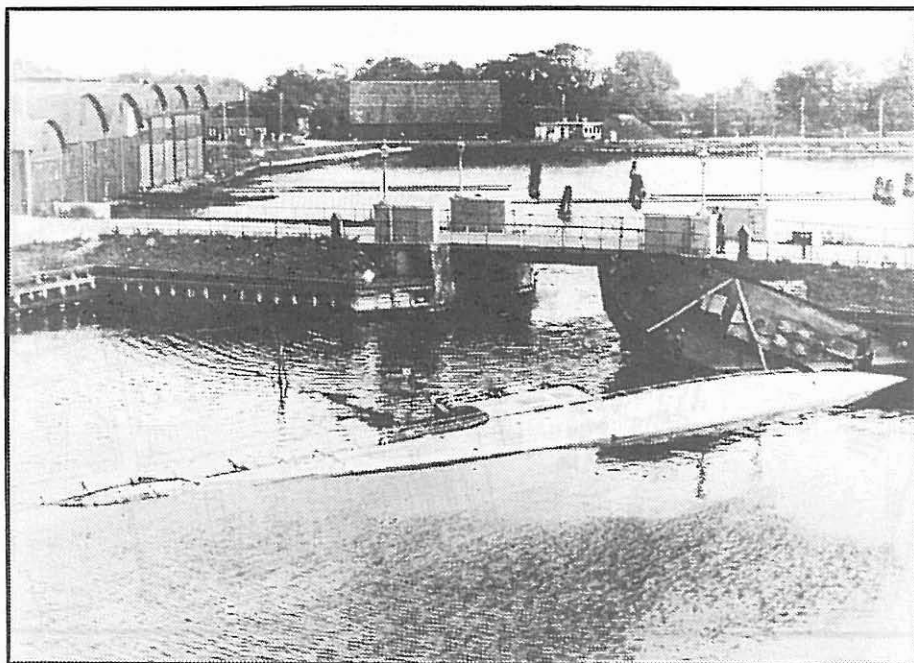
Artilleriskibet PEDER SKRAM sænket ved Mastekranen. Foto Orlogsmuseet.

Sænkede skibe på Holmen den 29. august 1943.

1. Artilleriskib PEDER SKRAM.	17. Mineskib MF.2 SIXTUS.
2. Torpedobåd HVALROSSEN.	18. Mineskib LOSSEN.
3. Torpedobåd R.2 MAKRELEN.	19. Minestryger MS. 10.
4. Minestryger M.3 SØULVEN.	20. Minestryger MS. 8.
5. Opmålingsskib HEJMDAL (delvis).	21. Minestryger M.2 SØBJØRNEN.
6. Ubåd C.1 BELLONA.	22. Oliebåd.
7. Ubåd C.2 ROTA.	23. Ubåd H.2 HAVFRUEN m.Dok 2.
8. Ubåd H.1 HAVMANDEN.	24. Minestryger MS.4.
9. Ubåd H.4 HAVHESTEN.	25. Torpedobåd R.5 SÆLEN.
10. Ubåd D.1 DAPHNE.	26. Torpedobåd R.3 NORDKAPEREN.
11. Ubåd D.2 DRYADEN.	27. Mineskib MF.3 LOUGEN (+ brændt).
12. Ubåd H.3 HAVKALEN.	28. Mineskib MF.4 LAALAND.
13. Værkstedsskib HENRIK GER-
NER (+ brændt).	29. FLORA (intet batteri).
14. Mineskib LINDORMEN.	
15. Minestryger M.6 SØHUNDEN.	
16. Mineskib MF.1 KVINTUS.	

Efter "Da Danmarks Flaade blev sænket" af
kommandørkaptajn F.H. Kjølens.

*Ministrygeren SØBJØRNEN og en sænket oliepram. SØBJØRNEN blev oprindelig sænket i indsejlingen.
Foto Orlogsmuseet.*

beordrede Mandskabet fra de to Baa-
de hen til Planbygningen, og her fik
Officererne Ordre til at træde frem,
hvorpaa Fjenden gav sig til at skyde.
HVALROSSENS Næstkommanderen-
de Søløjtnant 1, H.L. Prause, blev her-
under saaret i Benet.

Mineskibet LOSSEN, Minefartøjerne LOUGEN og LAALAND.

De tre Mineskibe var sammen paa
Togt med Position syd for Helsingør
Torsdag Aften den 26. August paa Vej
mod København, idet man Onsdag
nord for Odsherred havde modtaget
Meddelelse gennem Reuter Radio-

Avis om, at Besættelsesmagten havde
taget Forum m.m., samt at der var
mellem 40 og 50.000 Tyskere i Køben-
havn. Efter at have modtaget denne
Meddelelse beordrede Chefen "Klart
Skib", og Fredag Morgen satte Skibene
Kursen mod København, hvor man an-
kom Kl. 14 samme Dag og ankrede op
i Flaadens Leje. Lørdag Aften forsøgte
LOUGEN og LAALAND at stikke af
til Sverige, hvorfor der blev beordret
"Klart Skib". De lagde begge samtidig
ud fra Flaadens Leje og passerede hur-
tigt Hønseløbet, men da Fjenden
var forberedt paa alle Eventualiteter,
havde han posteret 3 store Torpedoja-
gere, som straks stod ud fra Langelinie
og spærrede Havneløbet. LOUGEN

og LAALAND maatte da gaa ind i Flaadens Leje igen og stod ind i Mine-graven, hvor de ankrede op. Kl. 4 Søndag Morgen sprængte man begge Skibene, samtidig med at man satte Ild paa LOUGEN, hvis Chef var Kaptajnløjtnant C.E.J. Hastrup, saa Kommandobroen blev slemt hærget af Ilden. Herunder saaredes Søløjtnant 1, I.A. Westergaard. Mineskibet LAALANDS Chef var Kaptajnløjtnant P.G. Holdt. Mineskibet LOSSEN, som om Fredagen havde lagt til ved Torpedobaadsbroen, blev paa Chefen, Kaptajnløjtnant B.V. Clausens Ordre bombesprængt Søndag Morgen.

Værkstedsskibet HENRIK GERNER m.m.

HENRIK GERNER, hvis Chef var Kaptajnløjtnant H.E. Wern, skulde Kl. 6 Søndag Morgen have været sejlet til Aarhus med Dykkerskolen, hvorfor Mandskabet havde stuvet Proviant og Klæder ned i Skibet, som laa med Dampen oppe. Da man om Morgen blev vækket ved Skydningen, undersøgte Chefen Muligheden for at stikke ud fra U-baadsbroen, hvor Skibet laa, det viste sig at være ganske haabløst, da en brændende MS-baad drev hen mod Hønsbroeløbet og belyste hele Krigsskuepladsen. Chefen gav da Ordre til at sænke HENRIK GERNER. Bomben antændte ved sin Eksplosion Skibets Oliebeholder, saa det brændte fuldstændigt, drev bort fra Broen og sank.

Da Moderskibet eksploderede, begyndte U-baadsmandskabet at aabne Luger og Ventiler til U-baadene, hvorefter de ogsaa sank med Undtagelse af

DRYADEN. En Kvartermester sprang da ned i Baaden og satte en Bombe i Funktion. Det hjalp.

Bombeeksplosionerne tiltog nu i Styrke som i Antal, idet alle de Skibe, der var stationeret ved T-Broerne og som ikke var under Kommando, sank efter Tur og under voldsomme Eksplosioner; der kan saaledes nævnes: Minestrygeren SØHUNDEN, Mineskibene LINDORMEN, hvis Chef var Orlogskaptajn Andersen, og KVINTUS samt Minefartøjet SIXTUS.

Trods den noget lange Beretning kan det noteres, at Sænkningen af samtlige Skibe var fuldført i Løbet af 20 Minutter, nemlig fra Kl. ca. 3.50 til 4.10.

Episoderne ved Korsør.

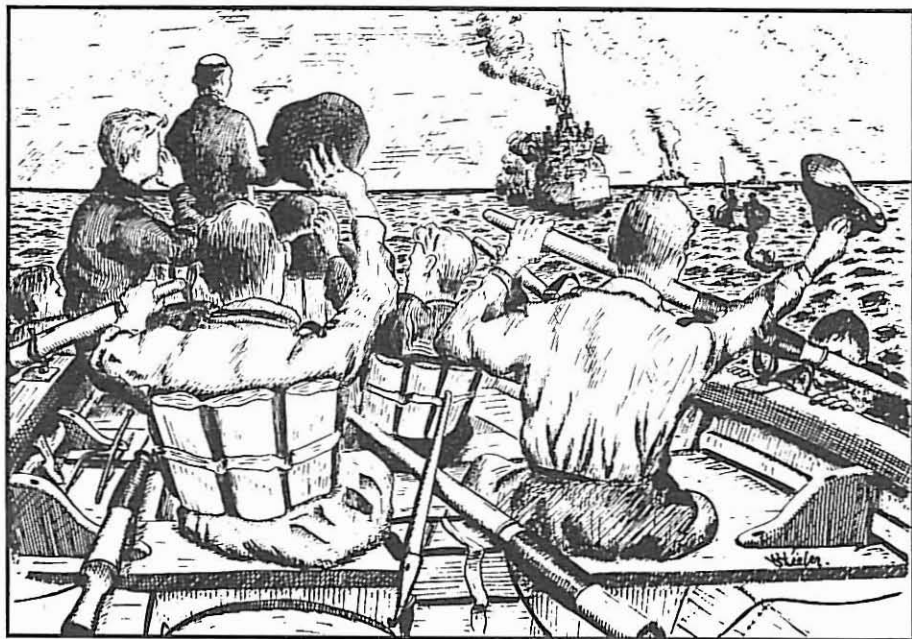
Inspektionsskibene INGOLF og HVIDBJØRNEN opererede i Storebælt, hovedsagelig med Øvelser for Øje. Begge Skibenes Besætninger bestod foruden af det faste Mandskab af en Del Kadetter, der havde Øvelser i elementær Sømandskundskab. Den 29. August blev for de Marinere en Dag, de sent vil glemme.

Skibenes Positioner var Søndag Morgen ret ud for Korsør, da de intetanende blev prajet af en tysk Trawler og beordret til at dreje bi. INGOLF og HVIDBJØRNEN parerede Ordren og standsede straks. Man var paa dette Tidspunkt i Vildrede med, hvad Hensigten var, hvorefter Hvidbjørnens Chef Kommandørkaptajn F. Hempel-Jørgensen, der var yngst i Tjenesten, signalerede til sin ældre Kollega, INGOLF's Chef, Kommandør Evers:

"Skal vi sænke ham"? Kommandør Evers signalerede tilbage, at han havde Overkommandoen, saa der skulle intet foretages, før han gav Ordre.

HVIDBJØRNENS Chef, der ikke syntes, at han ville lade sit Skib falde i tyskernes Hænder, forsøgte at undslippe ved for fuld Kraft at sætte Kursen mod Nyborg. Den lette tyske Trawler var imidlertid hurtigere end Inspektions-skibet, saa HVIDBJØRNEN, der laa nærmest Fjenden, blev først bordet. Med sædvanlig tysk Brutalitet desarmeredes Skibet hurtigt, Flaget blev strøget, og det tyske Flag hejst i Stedet for. Prisemandskabet, som Fjenden havde med, gik straks i Gang med at sætte Kursen mod Korsør.

Efter saaledes at have sejlet i nogle Minutter, lød der pludselig en Hvisken fra Mand til Mand: "Gaa agterud", og ubemærket gik Mandskabet agterud vel vidende, at den installerede Bombe til Sænkning af egne Skibe var sat i Funktion. Bomben vilde saa sprænge efter ca. 10 Minutters Forløb. HVIDBJØRNENS Chef raabte da pludselig til sit Mandskab: "Alle Mand over Bord", hvorpaa alle til tyskernes Forbløffelse smed Huer, Trøjer og Sko og sprang over Bord. Inden Chefen selv sprang, raabte han til Fjenden: "Pas paa, for nu springer den". Rædselsslagnene over, hvad der vilde ske, sprang Fjenden over Bord med Hjælm, Gevær og al øvrig Udrustning.

Sænkningen af inspektionsskibet HVIDBJØRNEN den 29. august 1943. Pennetegning udført af søkadet S.S. von Fyren Kieler. Originaltegning Orlogsmuseet.

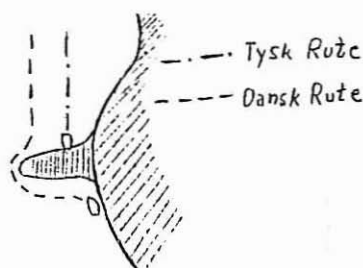
Kort efter detonerede Bomben-. Skibet krængede over og begyndte at synke. Pludselig sprang en Kadet, W.W. Christensen, som havde gemt sig i en Redningsbaad, ned paa Dækket, strøg det tyske Flag og satte Dannebrog, hvorpaa han selv sprang i Vandet. Mandskabet blev taget op af INGOLF, som Fjenden ogsaa havde bordet. Rasende saa Fjenden HVIDBJØRNEN synke for Næsen af dem med Dannebrog vajejende.

Fjenden maatte nu koncentrere sin Erobringstrang om INGOLF, som havde været Vidne til HVIDBJØRNENS Undergang. Her havde Fjenden været for hurtig i Vendingen, og da Chefen ikke havde givet Ordre til at sænke Skibet, blev det desarmeret og ført til Nyborg uskadet.

HAVØRNENS Endeligt ved Korsør.

Torpedobaaden HAVØRNEN, der førtes af Kaptajnløjtant A.O. Schulze, befandt sig ud for Korsør, da den blev stoppet af en tysk Torpedojager. Chefen anede Uraad, saa han gav Ordre til at sætte Dampen op og forsøgte at stikke syd paa gennem Bøgestrømmen syd for Korsør. Fjenden halede imidlertid ret hurtigt ind paa vor Torpedobaad, saa dens dygtige Chef maatte slippe af med ham ved Hjælp af en iøvrigt yderst virkningsfuld List.

Stik syd for Korsør gaar en Sandbanke ud fra Land som en Tunge. Dette vidste Chefen, saa han fulgte Sandbanken og sejlede videre sydpaa. Den forfølgende Fjende opdagede Tricket, men vilde afskære vor Torpedobaad ved at stikke lige igennem med det Resultat,

HAVØRNENS heldigt udførte operation ved Korsør. Skitse fra det illegale skrift.

at han borede Stævnen dybt ind i Banken og totalt ødelagdes. Efter saaledes at have narret Fjenden til Døde, forsøgte vor Marinere at fortsætte Flugten, men blev afskaaret af en MS-baad, som var taget af Fjenden, og nogle andre smaa fjendtlige Fartøjer. Disse aabnede nu en kraftig Ild mod vor Torpedobaad, saa den saa sig nødsaget til at vende om. HAVØRNEN satte da Kursen mod Sandbanken og affyrede sin Torpedo mod Fjendens Torpedobaad, som sad uhjælpelig fast i Banken. Derpaa vendte HAVØRNEN om og satte Kursen mod Sjællands Kyst med saa stor Fart, at den borede sig dybt ind i en Sandrevle og ødelagdes.

Mandskabet gik under stærk Beskyddning i Baadene og sprang i Land. Under Ledelse af deres Chef vandrede de danske Marinere i deres Uniformer ind i Skoven ved Bøgebjerg og gemte sig. De vilde nu marchere mod København, hvilket skete ved at forhøre sig hos nogle Børn, hver Gang de naaede en Landsby, om der var fjendtlige Tropper i Byen. - Paa denne Maade naaede de virkelig København.

Atter en Gang har danske Marinere ved Snarraadighed forbløffet en overlegen Fjende.

Artilleriskibet *NIELS JUEL* under tysk luftbombardement udfor Iseffjorden den 29. august 1943. Foto Orlogsmuseet.

NIELS JUELS Kamp i Isefjorden.

Søndag Morgen den 29. August befandt Niels Juel sig i Holbæk Havn. Intet Mandskab havde faaet Orlov eller Nattegn, da man fra Admiralitetet havde været klar over en forestaaende tysk Aktion. Lørdag den 28. blev *NIELS JUEL* sat i Alarmberedskab, Kanonerne blev eftersat og armeret, og Mandskabet instrueret. Søndag Morgen Kl. 4.30 blev der blæst "Klart Skib". Kl. ca. 5 slæbtes Skibet med Bugserbaad ud af Havnen og satte Kurs mod Hundested i Haab om at slippe ubemærket ud af Fjorden og derefter sætte Kursen mod Sverige.

Kl. 5.15 hørtes en Summen fra 3 tyske Flyvemaskiner, 1 Stukas og 2 Rekognosceringsmaskiner. De satte alle øje-

blikkelig Kursen mod *NIELS JUEL*, og Stukas'en gik over til Angreb. Den kastede to Bomber, som begge faldt ca. 50 m. fra Skibet og ikke anrettede nogen Skade. Under Dykningen affyrede Stukas'en adskillige Maskingeværssalver fra de stationære Maskingeværer, herunder blev 1 mand, Kvartermester Andreassen, saaret saa haardt, at han døde 3 Dage senere, og 3 Mand, 2 Værnepligtige og 1 Mathelev, blev lettere saaret.

Da den første Bombe faldt, aabnede Artilleriskibet Ilden fra sine 20 mm. Rekykanoner fra Bakken og henne agter. Ved den første Salve nedskød vore Orlogsmænd den tyske Stukas. Under Angrebet var der imidlertid kommet

yderligere 2 Stukas til, og den anden Salve fra vore Kanoner opnaaede Træffere paa yderligere 1 Stukas og sandsynligvis ogsaa paa en af Rekognosceringsmaskinerne. Da saaledes to eventuelt tre Maskiner var sat ud af Spillet, angreb den 3. Stukas ved Styrtdykning og kastede endnu 2 Bomber, hvoraf den nærmeste faldt ca. 20 m. fra Skibet og ved sin Denotation sendte en Vandsøjle ind over Mandskabet ved det forreste svære Skyts, som under Kampen ikke var kommet i Brug, men var blevet drejet i retning af Angriberne. Derpaa fjernede de tyske Maskiner sig. NIELS JUEL drejede af og løb ind i Bugten med Kurs mod Nykøbing i Haab om at blive understøttet af Lynæs Batteri, der hidtil havde holdt sig uden for Kampen.

Ordren fra Admiralitetet om at aabne Ilden eller at tage andre Forholdsregler var paa dette Tidspunkt endnu ikke indløbet, saa Chefen, Kommandørkaptajn C. Westermann, ventede nu paa disse Ordre gennem Forbindelsesofficeren, Orlogskaptajn Pontoppidan. Denne ankom kort efter pr. tysk Kurermaskine og sejlede straks fra Havnen med Kutteren P. 31 ud til NIELS JUEL med Ordre om betingelsesløs Kapitulation.

Kommandørkaptajnen blev herover saa rasende, at han nægtede at forhandle med Forbindelsesofficeren, men bad ham bestemt om at forlade Skibet hurtigst muligt. Orlogskaptajnen maatte saa gaa fra Borde, hvorefter Chefen gav Ordre til at løbe NIELS JUEL paa Grund i Nykøbing Fjord, hvilket skete med 16 Knobs Fart. Da dette var gjort, fik Radiokvartermesteren Ordre til at sænke Skibet ved hjælp af en Bombe,

som var installeret agterude. Bomben, der bestod af ca. 10 kg. Sprængladning, et Tændbatteri og et Hemmeværk, detonerede desværre ikke, da Tændbatteriet var i Uorden, sandsynligvis som Følge af Grundstødningen. Da en Bombe, der var installeret forude, heller ikke kunde bringes til Sprængning, gav Chefen Ordre til, at 1. Maskinmester - J.V. Nielsen - skulde fjerne Bundventilerne og ved Hjælp af Forhamre forhindre Ventilernes Fastgørelse igen.

Mandskabet, der havde erfaret Chefens Hensigt med Skibet, stolede fuldt og fast paa Kommandørkaptajnen og bed den Smerte i sig ikke at maatte aabne Ilden fra det svære Skyts mod Fjenden, som faretruende kredsede om Skibet, medens de forsøgte at holde ham paa Afstand ved ustandselig at følge hans Bevægelser med Kanonerne.

NIELS JUEL, Danmarks største Krigsskib, maatte ikke paa nogen Maade falde ubeskadiget i Fjendens Hænder, og man gav sig derfor systematisk til at kaste alt, hvad man kunde, over Bord. 57 mm. Kanonerne blev demonteret og taget ud af Fundamenterne, 20 mm. Maskinkanonerne blev taget op af Søjlerne, Kilerne blev taget ud af de svære 15 cm. Kanoner, og alt sammen blev det kastet over Bord. Maskinerne blev systematisk ødelagt, og samtidig trængte Vandet ind gennem Ventilerne og borede Skroget endnu dybere ned i Fjordbundens Mudder.

Kl. 9.30 sank NIELS JUEL paa Isefjordens Bund med Dannebrog vajende.

Kl. 9.30 blev Mandskabet mønstret paa øverste Dæk af Chefen, der meget be-

væget takkede "Drengene" for uegenlytig og tapper Indsats, kort og klart satte dem ind i Situationen, og forklarede dem hvorfor han havde maattet tage denne tragiske Beslutning, samt gav dem en kort Redegørelse for, hvad Skade NIELS JUEL havde lidt.

Efter Talen sang man "Kong Christiaan", og Chefen skred Fronten af, hilst med Jubelraab fra Mandskabet: "Leve Chefen". Kommandørkaptajnen takkede Mandskabet og begav sig derefter ned til de saarede.

Søndag Aften ankom en Adjudant i et af Værnemagtens Fartøjer og lagde til ved NIELS JUEL. Adjudanten ønskede at tale med Chefen, men da denne nægtede at modtage ham, bad Adjudanten Chefen om at forhandle med den tyske Officer i Baaden. Ogsaa dette nægtede Chefen, og Adjudanten forlod derpaa paa Chefens Opfordring Skibet sammen med sin tyske Ledsager. Vild Jubel bølgede igen op mod Chefen som en Anerkendelse af hans ægte Nationalfølelse.

Kl. 8 Mandag Morgen bordede et tysk Patruljefartøj NIELS JUEL med Ordre fra Værnemagten om, at Besætningen straks skulde forlade Skibet som tyske Krigsfanger. Efter en kort Mønstring og Tale af Chefen udbragtes

et "Danmark leve", hvorpaa Mandskabet gik fra Borde. De blev interneret først i Nykøbing, senere paa Holmen.

NIELS JUEL er sænket, - en Epoke i vor Flaades Historie er afsluttet lige ærefuld for det selv, som for det Land, det har tjent. Danmarks Flaades Vartegn, Danmarks Flaades Lommeslagsskib, moderne i Udrustning som i Slagkraft, har utvetydigt formaaet at skræmme Fjenden fra Vid og Sans og ubønhørligt holdt Stand mod Overmagtens fejge Vaaben. - NIELS JUEL ligger nu som Vrag dybt inde i Isefjordens dynnede Bund, sænket af sin egen Besætning.

Som en Afslutning paa Flaadens Skæbne vil vi, som det ikke var forundt at deltage i Kampene mod Undertrykkerne, hylde vore Kammerater i Trøjen for deres Indsats. Skønt Fjendens Overlegenhed i Materiel som i Styrke var mangfoldig, er vi overbevist om, at det Kammeratskabets Baand, der binder Officerer og Menige til det aartusinde gamle Dannebrog endnu en Gang vil faa Verden til at fæste sine Øjne paa det Land, der kæmpede for sin Frihed, kæmpede for at vise, at sejt Trods og ubøjelig Vilje er Faktorer, der omend med blodig Kølvaandsstriben en Gang vil sejle Skibet i Havn.

Baadsmandspiben.

Cyril R. Andrézen

I.

Den maritime Fløjte, som på dansk i Dag kendes under Navnet Baadsmandspiben, har været anvendt i mange Aar, men dens nuværende Udformning har det ikke været muligt med Sikkerhed at tidsfæste, dog er den i hvert Fald ca. 400 Aar gammel.

I Hovedtrækkene kan Baadsmandspibens tre Dele beskrives saaledes:

1. Fløjtehoved (barrel, buoy eller bowl) tøndeformet eller kugleformet.
2. Fløjterøret (pipe, cannon, gun eller reed) lige eller svajet Form eller en Kombination af begge Dele.
3. Pladen (the keel) som ved Lodning sammenholder de øvrige Dele.

Bortset fra de mere eller mindre sikre Formodninger om Signalfløjtens første Anvendelse ombord på Skibe, bør det nævnes, at Basuner, Trompeter og Signalthorn antagelig endnu tidligere eller samtidig med har været anvendt til forskellige Former for Signalgivning til Søs. Jævnfør bl.a. den græske Sagnhistorie Omtale af Jason's Færd fra Sortehavet til Hellas på Skibet "Argo", hvor Skibets Manøvre blev dirigeret af en "Filoktetes" med en Fløjte. Senere Omtaler nævner det romerske Signalthorn Bucca.

Blæseinstrumenter blev anvendt til Angivelse af Rotakten ombord på græske Galejer samt på Korsfarertidens Skibe som Signalgivning til Bueskytterne.

Omkring 1250 skriver Sire Jehan de Joinville i sine Memoirer, at når Kong Louis IX (Louis den Hellige 1226-1270) skulle ilandsættes fra et Skib, så blæste Kaptajnen i sin Fløjte, og 80 Armbrøstskytter paraderede. Det er også værd at nævne Byseglet fra Dover fra 1281 og det omtrent samtidige Bysegel fra Yarmouth, som begge forestiller Skibe, bemanded med bl.a. Folk med Blæseinstrumenter.

Fløjte fra slutningen af det 14. århundrede.

På Victoria og Albert Museet findes et Broderi fra sidste Fjerdedel af det 14. Aarhundrede, som bl.a. forestiller en Mand med en Fløjte i Munden. Fløjten bestaar af et langt Fløjterør med kugleformet Fløjtehoved, men uden Plade.

II.

Det kan med Sikkerhed fastslås, at i Tidsrummet fra omkring Aar 1500 til efter 1700 har Søfløjten/Signalfløjten

været baaret og anvendt af saavel de højeste Skibsofficerer (Admiraler og Kaptajner) som af Underofficerer (Baadsmænd og Kvartermestre), men det vides ikke, om de to Officersgrupper Piber har haft samme Form. Der findes dog Oplysninger om, at Søfløjter på dette Tidspunkt blev fremstillet af Guld, Sølv og forgyldt Sølv, og enkelte var udsmykket med Ædelstene. Det er endvidere oplyst, at en Del af de højere Officerer har baaret Signalløjten som et Kommandosymbol, eller muligvis et Statussymbol for at bruge et moderne Udtryk.

Fløjte fra omkring 1500.

Den tidligste historisk underbyggede Beretning om en Signalløjtes Anvendelse stammer fra Aaret 1488, hvor engelske Skibe angreb nogle venetianske Galejer ud for Isle of Wight. Det nævnes her, at Kaptajnen paa en af Galejerne blæste et Signal, som af de engelske Besætninger blev opfattet på en saadan maade, at Angrebet mislykkedes. Det har været nævnt, at på det Tidspunkt var Signalløjten ikke almindelig anvendt i den engelske Flaade, men Begivenhedernes Forløb taler absolut for, at de engelske Besætninger har været vant til at adlyde Fløjtesignaler. Kaptajnen på den venetianske Galej må også have været fuldt fortrolig med Signalløjtes Anvendelse, men om han har kendt de i den engelske Flaade anvendte Signaler, kan næppe opklares. Kan det af ham blæ-

ste Signal have været en Ordre til hans eget Mandskab, eller har det - ud fra Kendskab til engelsk Signalering - have været en vel gennemført Krigslist?

Fra omkring 1500 omtales Fløjten som værende i Brug i den engelske Flaade, i hvert Fald som et Kommandosymbol blandt de højeste Officerer, og det kan nævnes, at Sir Edward Howard, som Lord Admiral i 1513, bar en Fløjte, muligvis den samme som han i 1511 havde taget fra den skotske Kaperkaptajn Andrew Barton, som han havde dræbt. Den 1. Oktober 1515 ved Navngivningen af Galejen "Princess Mary" havde Kong Henry VIII i Guld-kæde en Fløjte, som han blæste i "nearly as loud as a trumpet". Da Kong Karl V (spansk Konge fra 1516) sejlede fra Nederlandene til Spanien i 1517, anvendtes daglig en Baadsmandspipe af Sølv. Det er også oplyst, at den franske Admiral Philippe de Chabot bar en Fløjte i 1532.

III.

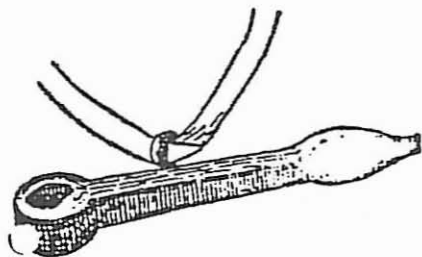
Ved en Reception i Calais for Anne af Cleves i 1536 bar the Earl of Southampton en Fløjte af Guld, besat med Ædelstene af stor Værdi. Allerede paa den Tid var Signalløjten ikke alene forbeholdt de højeste Officerer, hvilket fremgaar af, at the quartermaster paa "Barbera" havde en Fløjte og Kæde af Sølv paa en Rejse til Brasilien i 1540.

Paa et Maleri af Lord Clinton and Sayre fra ca. 1562 afbildes han som Lord High Admiral, bærende en Fløjte som "a badge of commands". The whistle of office var muligvis allerede afskaffet, men i hvert Fald blev den det under hans Efterfølger, Lord Howard of Ef-

fingham i Dronning Elisabeth's Rege-
ringstid (1558-1603). Lord Clinton's
Fløjte er blevet aftegnet efter det
ovenfor nævnte Maleri, men den ligner
ikke en Baadsmandspipe. Den har et
tilspidset vultsformet Mundstykke, der
fortsætter i et firkantet Fløjterør, som
afsluttes af et vandretliggende, cirkel-
formet Fløjtehoved med tilsvarende
Aabning paa Oversiden, altsaa nær-
mest som en flad Cylinder.

Paa en Rejse fra Portsmouth til Sevilla
i 1563 kom det engelske Skib "Three
Half Moons" i Kamp med tyrkiske Ga-
lejer, og ved denne Lejlighed omtales
Baadsmandspiiben som værende i
Brug.

Hvornaar den maritime Signalføjte
blev indført i den danske Flaade, og
hvordan den har set ud, kan ikke med
Sikkerhed afgøres, men i de i 1565 ud-
færdigede Skibsartikler for Herluf
Trolle's Flaadeafdeling, omtales Straf-
fe for at "forsofve eller forsømme Sie-
fløgten", og en lignende Omtale findes
fra 1568. Under Christian IV's Rege-
ring (1588-1648) omtales Søfløjten ofte,
bl.a. som Bestillingsarbejder hos kø-
benhavnske Guldsmede. Eksempelvis
kan nævnes Kongens Bestilling i 1603
af en Søfløjte til Skipper Malmø, af

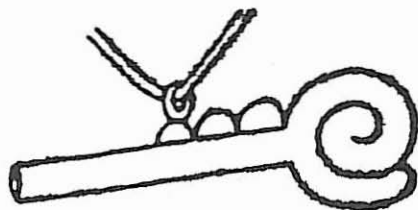
Lord Clinton's fløjte efter maleri fra ca. 1562.

Et maleri af Christian III fra ca. 1550 kom i 1917
fra Tyskland til Museet på Frederiksborg Slot.
Kongen er afbildet med en 3-dobbelt Guld kæde
om Halsen. Til den nederste Kæde er fastgjort et
Gehæng, formet som en Delfin. Øverst mod ven-
stre Hovedet med opadbøjet Snude samt Mund og
Øjne. Kroppen bøjer nedad mod højre og afsluttes
næsten cirkelformet. Kroppen er dekoreret med to
eller fire Mænd, forbundet med et Tov, der paa
Kroppens yderste del er fastgjort til et Anker. Der
findes et Fotografi af Maleriet fra mellem 1917 og
1928, som viser de omtalte Detaljer, men paa et
senere Tidspunkt har Maleriet gennemgaaet en
"nænsom Restaurering", hvorved den ovenfor
nævnte Dekoration er blevet overmalet.

Der er efter min Mening næppe nogen Tvivl om,
at det nævnte Gehæng er en Søfløjte af en, i man-
ge Aar, forglemt Type. Hvis min Formodning er
rigtig, betyder det, at Søfløjten har været kendt i
den danske Flaade fra omkring 1540, altsaa ca.
25 Aar tidligere end hidtil beviset.

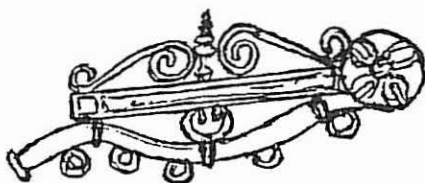
hvem Kongen havde laant dennes Sølvfløjte, som han havde skænket til Skipper Hans Bagge paa Flaadens største Skib "Fortuna". I 1606 aflagde Christian IV med en Flaade bestaaende af otte Skibe Besøg hos sin Søster og Svoger Kong Jacob VI, og herunder omtales Baadsmandspiben som "Piben", en lille Sølvfløjte som Skipperne og de fornemste Skibsofficerer plejer at bære om halsen. I Skibsartiklerne for Admiral Mogens Ulfeldt fra 1609 omtales Sølvfløjten, og i samme Aar nævnes Kaptajnsfløjten i et af Shakespeares Skuespil.

Fløjte fra omkring 1600.

IV.

Paa Hjemrejsen fra det fjerne Østen i 1613 indlod det hollandske Skib "Witte Leeuw" sig i Kamp med nogle forankrede portugisiske Skibe i St. James Bay ved Øen St. Helena, men med det for hollænderne kedelige Resultat, at "Witte Leeuws" Krudtkammer blev ramt, og Skibet sprængtes i Luften. Stedet for Kamphandlingen blev undersøgt i 1976, og i Resterne af Vraget fandt man bl.a. en Sølvfløjte af ualmindelig Konstruktion med tilhørende Sølvkæde. Efter Billeder at dømme bestaar Fløjten af et svagt S-formet Fløjterør med fem Bærringe, et ornamenteret kugleformet Fløjtehoved, begge Dele fastgjort til en fritliggende orna-

Sølvfløjte fra det hollandske skib "Witte Leeuw", der sank i 1613 ved St. Helena.

menteret rektangulær Plade, som paa Midten er forsynet med en Knap, flankeret af to S-formede Ornamentter.

At en Signalføjte af næsten samme Form som den nuværende Baadsmandspibe har været i Brug i den spanske Flaade kort efter Aar 1600, er bevist ved Fundet af en meget fornem Fløjte i Vraget af den spanske Galeon "Nuestra Senora Atocha", som sammen med "Santa Margarita" forliste i 1622 sydøst for Florida's Kyst. Den omtalte Fløjte er formet som en Baadsmandspibe med lige Fløjterør og kugleformet Fløjtehoved, hvortil der i den forreste Ende findes et balusterformet Mellemstykke med en Ring til Kæden. Paa Pladen (the keel) nær Fløjtehovedet er med en Nitte fastgjort tre Toilettredskaber, bestaaende af Øreske, Neglenser og Tandstikker. Saavel Fløjten med Tilbehør som den tilhørende dobbelte Kæde er af Guld.

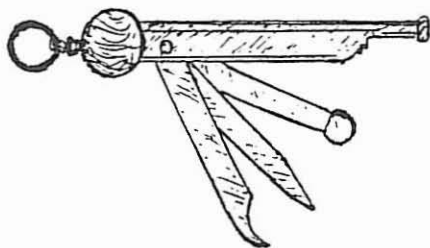
I Christian IV's Krigsartikler af 8. Maj 1625 omtales igen Strafferammer for at overhøre Pibesignalerne (Siøfløjten), og Skipperne maatte ikke komme paa Holmen uden deres Kaarde og "Søefløjte". Ved en Skrivelse af 22. December 1630 fremgaar det, at Skriveren paa Bremerholm i København skal modtage og udlevere Sølvfløjter samt tilbagekræve dem ved Dødsfald. Ved

Nytaar 1631 var Beholdningen: 11 forgyldte Sølvfløjter og 5 hvide ditto.

I en engelsk Bog fra 1630 skrevet af John Tapp, forekommer en Tegning af en Fløjte med lige Fløjterør, et nærmest spirallformet Fløjtehoved og en 3-delt Plade.

V.

I Rosenborg Kataloget fra 1901 omtales en Miniaturebuste af Voks, forestilende Christian IV i Admiralsdragt med Signalpiben i en Kæde om Halsen. Ved nærmere Studium viser det sig, at der er tale om et indrammet farvelagt Relief af Voks, udført omkring 1648, men den Genstand, der omtales som en Signalfløjte, ligner absolut ikke en Baadsmanspibe. Saavidt det kan afgøres, drejer det sig om en lille hvid/gul Genstand, næsten kugleformet med et Hul øverst ELLER en nærmest ægformet Ting, øverst afsluttet med en stor Øsken, men uanset hvordan man bedømmer Formen af den øverste Del, afsluttes Genstanden nederst af en nærmest tragtformet Del, som muligvis kan være et Mundstykke - Kan det tænkes, at der har eksisteret en Søfløjte af denne Form, eller har

Guldfløjte fra den spanske galeon "Nuestra Señora Atocha", der forliste i 1622 ved Florida's kyst.

Kunstneren ikke kendt Udseendet af en Signalfløjte/Baadsmanspibe af den gængse Type? En lignende Betragtning kan gøres gældende med Hensyn til Tegningen af Lord Clinton's Fløjte fra ca. 1562.

Under Frederik III omtales i 1654 to Baadsmænd, der var forsynet med Søfløjter, da de som Kurerer sendtes til Ostasien. I 1671 nævner den engelske Digter John Baltshape i "The Straights Voyage" Brugen af Kaptajnsfløjten, og under Charles II's Regering (1660 - 1685) blev Piben anvendt til praktisk Signalering og betragtedes ikke mere som et Kommandosymbol.

I Aaret 1715 forliste flere spanske Skibe paa Florida's Kyst, hvor man i 1962 fandt en Fløjte af Guld med en lang 4-dobbelt Guld kæde. Den formodes at have tilhørt Kaptajn eller Admiral Don Juan de Ubillas, der var Chef for en Flaade bestaaende af ti Galeoner, hvoraf mange forliste. Fløjten ligner ikke de sædvanlige Baadsmanspiber, idet den er formet som en Drage og formodes fremstillet i Kina. Den er forøvrigt forsynet med baade Øreske og en Tandstikker. Fløjten og Kæden blev senere solgt paa Auktion i New York for US.\$ 50.000,-.

Fra i hvert Fald omkring Aar 1750 menes Baadsmanspiben (Skeppar Pipan) at have været anvendt i den svenske Flaade, men det har ikke været muligt at finde skriftlige Beviser for det formodede Aarstals Rigtighed, men det omtales at Piberne oftest blev fremstillet af Vaabensmeden ombord og sædvanligvis af Sølv. I Udgaven af "The new and universal dictionary of the marine" fra 1771 af William Falconer,

Bådsmandspibe af sølv med tilhørende kæde og skjold ligeledes af sølv. Antagelig fremstillet af Jørgen Lind i København omkring 1745. Orlogsmuseet (Reg.nr. 2001:1977).

defineres Udtrykket "Call" saaledes: a sort of whistle or pipe of silver or brass, used by the boatswain and his mates to summon the sailors to their duty and direct them to the different employments of the ship. The act of winding this instrument is called piping.

VI.

Quartermesteren ved den kongelige Chalup paa Holmen i København bar omkring Aar 1793 i en 3-dobbelt Sølvkæde en Sølvfløjte med Graveringer. Til Kæden var fæstet en Sølvplade med kronet Anker og tre Løver. Den omtalte Chalup nævnes ogsaa som Admiralitetschalupen, som ved særlige Lejligheder blev stillet til Raadighed for deputerede i Admiralitets- og Kommissariatskollegiet. En Bådsmandspibe, som her nævnt, findes nu paa Orlogsmuseet i København, og den menes at være fremstillet af Jørgen Lind i København mellem 1740 og 1768, men

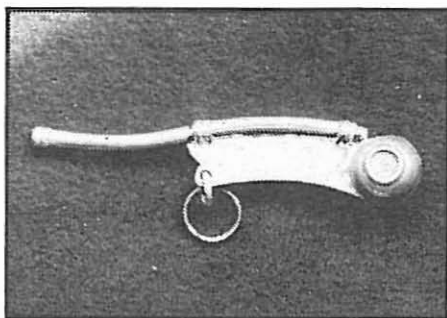
ifølge Sølvstemplerne kan den være fremstillet af Johan Martin Lercke i København mellem 1812 og 1834, og i saa fald kan den ikke være identisk med den, der nævnes omkring 1793.

Ved Debarkeringen af den svenske Konge Gustav IV Adolf (1792-1809) fra en Fregat paa Karlskrona Red blev Skeppar Pipan brugt. Under Napoleon I skænkede Kadetterne paa Skibet "Tourville" i 1814 en Bådsmandspibe af Guld i en 3-dobbelt Guld-kæde til Maitre Carel. Fra ca. 1830 findes en Tegning af E.C. Young, forestillende en amerikansk Bådsmandsmath med en Bådsmandspibe, ophængt ved Fløjte-hovedet i en meget lang kæde. I 1839 omtales Bådsmandspibens Brug i danske Krigsskibe, samt at den blev brugt af Båds mændene, Skibsmændene, Bådsmandsmatherne og Quartermestrene, og i 1849 bekendtgøres et Reglement for Bådsmandspibens Anvendelse i den danske Flaade.

I 1862 blev Baadsmandspiben brugt ombord paa den norske Korvet "Norden", da den paa Hampton Roads sejlede forbi Kampomraadet ved Træfningen mellem Nord- og Sydstaternes Skibe "Monitor" og "Merrimac", forøvrigt det første Søslag mellem to pansrede Krigsskibe.

I 1864 omtales Baadsmandspibens Brug paa "Esbern Snare" og under Søslaget samme Aar ved Helgoland paa Fregatten "Jylland". Ved Suezkanalens Aabning i 1869 blev Baadsmandspiben anvendt ombord paa Fregatten "Sjælland".

I den amerikanske Bog "A naval encyclopedia", Philadelphia 1884, defineres "Pipe": as to wind a boatswains call or whistle. Jævnfør Falconer's Definition fra 1771.

Engelsk bådsmandspibe fra 1800-tallet. Tilhører Cyril R. Andréen.

VII.

Omkring Aarhundredeskiftet anvendes Baadsmandspiben paa Vagt- og Kasernekibet "Jylland", den tidligere Fregat. Mellem 1925 og 1935 og endnu senere omtales Brugen af Skeppar Pipan ombord paa svenske Orlogs- og Skoleskibe.

Bestemmelser for Signaler med Baadsmandspiben i den danske Marine findes i Marineministeriets Kundgørelse for Søvæsen af 18.4.1933.

Fra Tiden omkring 1940 til ca.1970 findes der mange Fotografier af Baadsmandspiber og en Del Beskrivelser af dens Anvendelse. I de seneste Aar bl.a. ved Hjælp af Højtaleranlæg ombord paa Skibe og paa de maritime Kaserner.

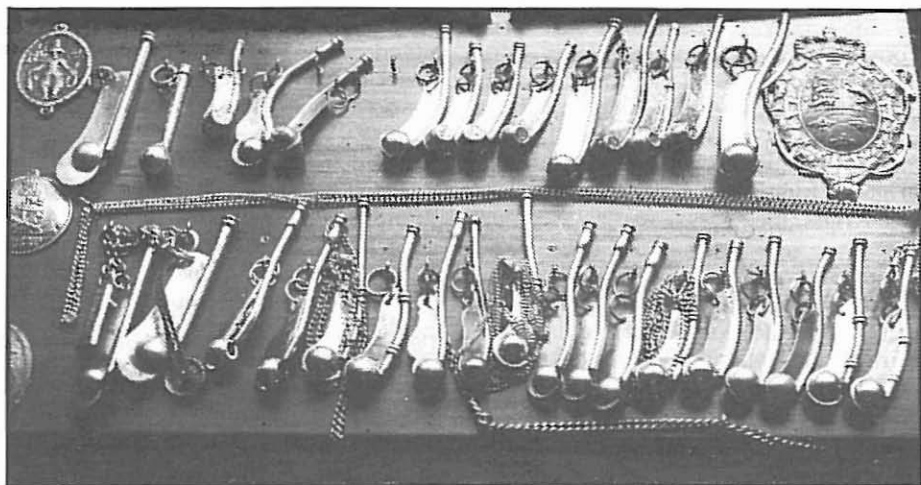
Den nuværende Form paa Baadsmandspiben, som nu anvendes i forskellige Landes Flaader, varierer som Regel ikke ret meget, og det til Fremstillingen anvendte Materiale bestaar som Regel af forniklet eller forsvøvet Messing eller lignende Materiale, men da Baadsmandspiber er blevet et Samlerobjekt, fremstilles nu mange Efterligninger af baade gamle og nye Typer. De fleste af disse nye Baadsmandspiber er af forniklet Materiale, men de findes ogsaa af Sølv og enkelte af Guld.

Baadsmandspiber har ved særlige Lejligheder været brugt som Gaver og forsynet med Dedikation paa Pladen. Som Eksempler herpaa kan nævnes:

PRESENTED TO BOATSWAIN JOHN C. BROWN 'IN REGARD OF HIS MERIT' BY LIEUTENANT 'FRED' J. MICHELL. (ca.1805).

PRESENTED BY THE MIZZEN TOPMEN OF H.M.S. ST. VINCENT TO THOS. McCORMACK. (ca. 1840).

J.R. MANN FROM I.F. PARRY. R.N. & P.EGGERTON R.N. APRIL 1882.

Et udvalg af bådsmandspiber fra Cyril R. Andrésens samling.

PRESENTED BY THE COMMANDING OFFICER U.S.S. FORTIFY (MSO-446) og paa den anden Side: RILEY, RODGER D. BM3 USN. (1887).

Foruden de i Europa og Amerika fremstillede Baadsmandspiber, findes der Eksemplarer fra det fjerne Østen. Det ældst kendte Stykke af denne Type er muligvis den Fløjte, som blev fundet ved Vraget af et spansk Skib, som i 1715 forliste ved Florida's Kyst. (Se tidligere Beskrivelse).

Fra en noget senere Tid findes mange Eksemplarer af Baadsmandspiber, som i Form er meget lig den nuværende Type, men dekoreret med tropiske Plantemotiver eller oftere med Drager. Fløjtehovedet kan være udhamret i en Form, som sammen med Graveringerne paa Pladen former en Drage. I enkelte Tilfælde er selve Fløjterøret dragetformet.

Disse Baadsmandspiber formodes at være fremstillet i Kina eller Japan antagelig med Henblik paa Salg til Liebhaveere ombord paa europæiske og amerikanske Krigsskibe, som lejlighedsvis gennem de sidst forløbne ca. 100 Aar har befundet sig i disse Farvande.

I den japanske Marine har Baadsmandspiben været anvendt gennem en lang Aarrække, og efter hvad der for mig ligger oplyst, i en Form som ikke varierer meget fra den almindelig kendte. Hvornaar den blev indført i den japanske Flaade, ved jeg ikke, men fra sidste Verdenskrig kendes Eksemplarer med det kejserlige japanske "Mon" paa Pladen.

Ovennævnte japanske Markering kan sammenlignes med den engelske "The broad Arrow" samt den franske Insription: Marine Nationale og en dansk: Kong. dansk Marine 1963.

Anvendt Kildemateriale.

Avisartikler.

Berlingske Tidende.
Berlingske Aftenavis.
Børsen.
The New York Times.

Tidsskrifter.

The Compass. March/April 1957.
Tidsskrift for Søværnen 1958.
National Geographic Magazine. Jan. 1965,
Jun. 1976, Oct. 1978.
The Mariner's Mirror. 12/1913, 6/1919, 2/1922,
IX/1923, etc.
Sveriges Flotta 1978.

Kataloger og Aarbøger.

Rosenborgsamlingen. P. Brock 1901.
Aarboeg for Handels- og Søfartsmuseet paa
Kronborg 1979.

Bøger.

Danmarks Krigshistorie etc. 1834.
Korvetten Heimdal's Togt. J. Holm 1863.
Vie militaire et relig. au Moyen Age. P. Lacroix
1876.
Tidsskrift for Kunstindustri 1891.
Danmarks Kapervæsen 1807-14. Kay Larsen
1915.
A History of England. H.O. Arnold-Forster
1925.
Det Danske Folks Historie. København 1928.
Christian den IV og Guldsmidene. H.C. Bering
Lisberg 1929.
Danske Guldsmide gennem 500 Aar. Aage
Sølver 1929.
Krak's Tidstavler 1930.
Den danske Kinofart. Kay Larsen 1932.

Old Silver. Seymour B. Wyler 1937.
Orlogsværftet gennem 250 Aar. 1942.
Vor Flaade i Fortid og Nutid. H. Barfod 1942.
Danske Guld- og Sølvsmides Stempler. L. Grün
1943.
Fregatten Jylland i Krig og Fred. 1944.
Svenska Flottans Historia. Bd.III 1945.
Frederik II's Sørret. Louis Grandjean 1946.
Orlogsliv og Lune. F. Hammer Kjølens 1960.
Ships through the Ages. Michele Vocino 1961.
Reges Daniae. Palle Lauring 1961.
A History of Seafaring. George F. Bass 1974.
Nautical Antiques. Jean Randier 1976.
Orlogsboken. 1973.
Danske Guld- og Sølvmærker. Bo Bramsen
1979.

Leksika og Ordbøger.

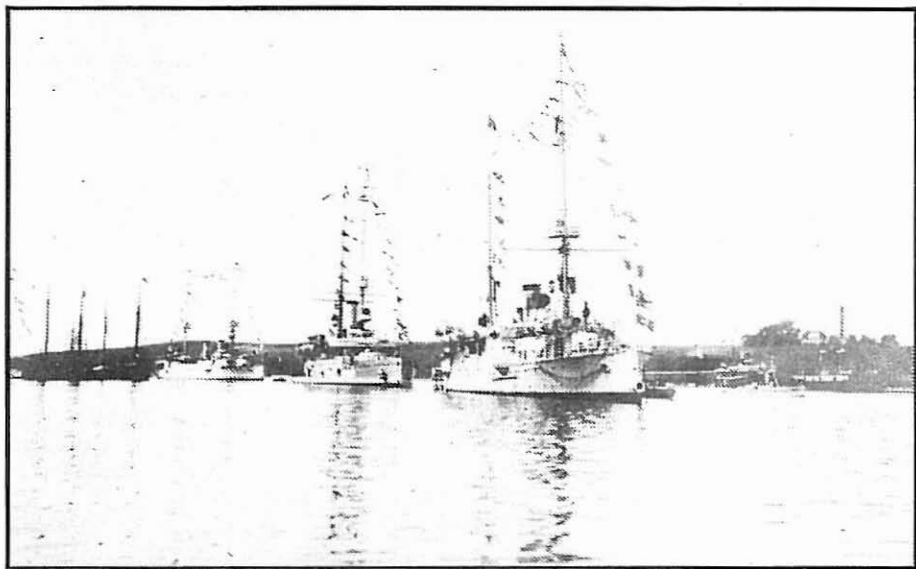
Dansk Marine-Ordbog. C.L.L. Harboe 1839.
Johnson's Dictionary. Dublin 1847.
Nordisk Conversationslexikon, 1884 og 1960.
Colin's large type dictionary, ca. 1895.
Colin's national dictionary, 1960.
Webster's dictionary, 1971.

Korrespondance.

Orlogsmuseet, København.
The Mariner's Museum, Newport News, Virgi-
nia. USA.
Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg.
National Maritime Museum, London.
R.S. Benner, Los Angeles.
Statens Sjöhistoriska Museum, Stockholm.
Rijksmuseum "Nederlands Scheepvaart Muse-
um", Amsterdam.
Viceadmiral Oscar Krokstedt, Stockholm.

FRA ORLOGSMUSEETS BILLEDARKIV...

Opgaven i nr. 2/1989 har åbenbart voldt læserne en del besvær, idet vi kun modtog én rigtig besvarelse. Skibet, der tager kul ind, er krydseren GEJSER, 1892. Billedet viser GEJSER set mod styrbord ved kaj i Assens havn, juni 1923. Vinder blev H.H. Bjørnsen, Enebærbacken 11, 3250 Gilleleje, der har fået sin præmie tilsendt.

Skibet set fra Assens Havn

Så til opgaven i dette nummer. Vi vil gerne have navnene på de tre flagsmykkede orlogsskibe, der ligger til ankers ud for en dansk lokalitet.

Svar til Orlogsmuseet inden den 1. oktober 1989.